

EDITORIAL

ARCHITEKT JOSEF SCHULZ V JINÝCH PERSPEKTIVÁCH

Během posledních dvou dekad byly zrekonstruovány významné monumentální budovy – Národní muzeum (2010–2018), Uměleckoprůmyslové museum (2014–2017) a Rudolfinum (2015–2017). Péče věnovaná architektonickým schránkám uvedených kulturních svatostánek není bez souvislosti s dlouhodobější snahou o revival tematiky architektonického historismu. Jedním z jeho představitelů je architekt zmíněných budov Josef Schulz (1840–1917).

Úsilí uměleckohistorické obce o revizi přístupu k dějinám architektury obohacovalo od devadesátých let 20. století problematiku o výraznější historiografickou kontextualizaci, jak se dělo např. v textech německé autorky Michaely Marek.¹ Do historie architektury pronikaly soliterně nové metodologické přístupy, např. z okruhu sociálních dějin.² Navazující oživení zájmu o historismus obrátilo pozornost nejen k novému průzkumu jeho teoretických základů, ale i k jednotlivým stavbám.³ Završení nastíněného vývoje představuje nedávný výzkumný projekt Vysoké školy uměleckoprůmyslové *Architektura a česká politika v 19.–21. století*.⁴

Aktuální zpracování pozůstalosti architekta Josefa Schulze v Archivu Národního muzea otevřelo cestu k revizi pohledu na jeho úlohu v dějinách architektury na našem území. Navázat na výzvu, formulovanou před více než třiceti lety Jindřichem Vybíralem,⁵ se pokusilo na podzim roku 2023 kolokvium uspořádané v kooperaci mezi Archivem Národního muzea a Ústavem dějin umění Akademie věd ČR na půdě druhé jmenované instituce. Setkání s názvem „Josef Schulz. Pocta tiché monumentalitě“ následně kromě původního „vyzývatele“ volně inspirovalo dalších pět autorů. Jejich zde zveřejněné studie čerpají z rozšířené pramenné základny a reflektují i výše načrtnuté výsledky posledního výzkumu. Propojuje je zaměření na některý z palety dosud minimálně prozkoumaných aspektů života a díla architekta Josefa Schulze.

Jindřich Vybíral v bilanci s vlastním, tři dekadý starým náhledem podrobuje osobnost architekta Josefa Schulze zajímavému srovnání s jeho vrstevníkem, vídeňským architektem Otto Wagnerem (1841–1918). Sledování dosud opomíjené linky francouzských inspirací v Schulzově díle z pera Adély Bricínové doplňuje a koriguje dosavadní pohled na architektovo dílo z hlediska inspiračních zdrojů. Tomáš Korbel na Schulzově příkladu rozvíjí své teze o profesní identifikaci architektů a stavitelů v 19. století.⁶ „Marginální realizace na periferii“, prezentovaná Janem Galetou, je patrně jedinou Schulzem navrženou stavbou v regionech Moravy a Slezska. Analýza této realizace podněcuje k dalším otázkám o způsobu získávání klientely a architektonických zakázek vůbec. Petra Trnková představuje Josefa Schulze v dosud neznámé roli amatérského fotografa a otevírá tak široké téma prolínání obou oborů nejen v rámci Schulzovy tvorby. Petra Váchová se zaměřuje na proměny vztahu architektů Josefa Schulze a Josefa Zítka v zrcadle jejich skutečné spolupráce, optikou dějin umění a dochovaných dopisů. Poslední studii doplňuje ediční příloha.

Petra Váchová

¹ Michaela MAREK, „Monumentalbauten“ und Städtebau als Spiegel des gesellschaftlichen Wandels in der 2. Hälfte des 19. Jahrhunderts, in: Böhmen im 19. Jahrhundert. Vom Klassizismus zur Moderne, ed. Ferdinand Seibt, München – Frankfurt am Main 1995, resp. táž, Kunst und Identitätspolitik. Architektur und Bildkünste im Prozess der tschechischen Nationsbildung, Köln 2004.

² Cathleen M. GIUSTINO, Architekti a plánování rozvoje města Prahy ve druhé polovině 19. století (1866–1900): příklad nabytí profesních právomocí „zdola“, in: Petr SVOBODNÝ, Jan HAVRÁNEK (ed.), Profesionalizace akademických povolání v českých zemích v 19. a první polovině 20. století, Praha 1996, s. 36–60.

³ K prvnímu fenoménu srv. např. Martin HORÁČEK, Přesná renesance v české architektuře 19. století. Dobová diskuse o slohu, Olomouc 2012. K druhému srv. Jakub BACHTÍK, Lukáš DUCHEK, Jakub JAREŠ (ed.), Chrám umění Rudolfinum, Praha 2020; resp. Petr PŘIBYL, Historická budova Národního muzea, Praha 2020.

⁴ Monografický výstup srv. Jan GALETA, Michaela JANEČKOVÁ a Jindřich VYBÍRAL, Síla i budoucnost jest národu národnost = The Strength and Future of the Nation is National Identity, Praha 2020.

⁵ Jindřich VYBÍRAL, Problém Josef Schulz, in: Jindřich NOLL, Josef Schulz (1840–1917), Praha 1992, s. 5.

⁶ Tomáš KORBEL, Čeští architekti a stavitelé v 19. století: Profesní a společenský vzestup, Praha 2022.

ARCHITECT JOSEF SCHULZ FROM DIFFERENT PERSPECTIVES

Over the past two decades, significant monumental buildings such as the National Museum (2010–2018), the Museum of Decorative Arts (2014–2017), and the Rudolfinum (2015–2017) have been renovated. The attention given to the architectural exteriors of these cultural landmarks is closely linked to a long-term effort to revive the theme of architectural historicism. One of the key figures in this movement is the architect of these buildings, Josef Schulz (1840–1917).

Since the 1990s, efforts by the art historical community to revise approaches to the history of architecture have enriched the field with a more substantial historiographical contextualization, as exemplified by the works of the German author Michaela Marek.¹ New methodological approaches, including those from the field of social history, began to influence the history of architecture.² The renewed interest in historicism shifted focus not only to exploring its theoretical foundations but also towards individual buildings.³ The recent research project of the Academy of Arts, Architecture and Design in Prague (UMPRUM), titled *Architecture and Czech Politics in the 19th–21st Century*, represents the culmination of these developments.⁴ The ongoing processing of the architect Josef Schulz's estate in the Archives of the National Museum has paved the way for a revised view of his role in the history of architecture in the Czech lands. In the autumn of 2023, a colloquium organised in cooperation between the Archives of the National Museum and the Institute of Art History of the Czech Academy of Sciences, held at the latter institution, attempted to follow up on the challenge formulated more than thirty years ago by Jindřich Vybíral.⁵ This meeting, entitled "Josef Schulz: A Tribute to Silent Monumentality," subsequently inspired five other authors alongside the original "challenger." Their studies published here draw on an expanded source base and reflect the results of the latest research outlined above. They are linked by a focus on some of the lesser-explored aspects of Joseph Schulz's life and work.

Jindřich Vybíral, in a review of his own three-decades-old perspective, subjects the personality of the architect Josef Schulz to an interesting comparison with his peer, Viennese architect Otto Wagner (1841–1918). The tracing of the previously overlooked line of French inspiration in Schulz's work by Adéla Bricinová complements and corrects the existing view of the architect's work in terms of Schulz's sources of inspiration. Using Schulz as an example, Tomáš Korbel develops his thesis on the professional identification of architects and builders in the 19th century.⁶ The "marginal realisation on the periphery," presented by Jan Galeta, is probably the only building designed by Schulz in the regions of Moravia and Silesia. The analysis of this realisation prompts further questions about client acquisition and architectural commissions in general. Petra Trnková introduces Josef Schulz in the previously unknown role of an amateur photographer, thus opening up the broader topic of the blending of both disciplines within Schulz's work. Petra Váchová focuses on the transformations of the relationship between architects Josef Schulz and Josef Zítěk, reflecting their collaboration through the lens of art history and extant letters. The last study is accompanied by an editorial appendix.

Petra Váchová

---

¹ Michaela MAREK, „Monumentalbauten“ und Städtebau als Spiegel des gesellschaftlichen Wandels in der 2. Hälfte des 19. Jahrhunderts, in: Böhmen im 19. Jahrhundert. Vom Klassizismus zur Moderne, ed. Ferdinand Seibt, München – Frankfurt am Main 1995, and the same author, Kunst und Identitätspolitik. Architektur und Bildkünste im Prozess der tschechischen Nationsbildung, Cologne 2004.

² Cathleen M. GIUSTINO, Architekti a plánování rozvoje města Prahy ve druhé polovině 19. století (1866–1900): příklad nabytí profesních právomocí „zdola“, in: Petr SVOBODNÝ, Jan HAVRÁNEK (eds.), Profesionalizace akademických povolání v českých zemích v 19. a první polovině 20. století, Prague 1996, pp. 36–60.

³ Concerning the first phenomenon, see for example Martin HORÁČEK, Přesná renesance v české architektuře 19. století. Dobová diskuse o slohu, Olomouc 2012. Concerning the second, see Jakub BACHTÍK, Lukáš DUCHEK, Jakub JAREŠ (eds.), Chrám umění Rudolfinum, Prague 2020; and Petr PŘIBYL, Historická budova Národního muzea, Prague 2020.

⁴ For a comprehensive monograph, see Jan GALETA, Michaela JANEČKOVÁ, and Jindřich VYBÍRAL, Síla i budoucnost jest národu národnost = The Strength and Future of the Nation is National Identity, Prague 2020.

⁵ Jindřich VYBÍRAL, Problém Josef Schulz, in: Jindřich NOLL, Josef Schulz (1840–1917), Prague 1992, p. 5.

⁶ Tomáš KORBEL, Čeští architekti a stavitelé v 19. století: Profesní a společenský vzestup, Prague 2022.